

Statsvetenskaplig tidskrift. 1902 Nr. 4:

P. Fahlbeck: Nymalthusianism. -- Denne Artikel danner Slutningskapitlet af 2den Del af Forfatterens store Værk om Sveriges Adel. Spørgsmaalet behandles dog i al Almindelighed uden særligt Hensyn til Forholdene i Adelsslægterne; men Forf. benytter Lejligheden til at gøre Rede for sin Grundopfattelse af vor Tids Befolkningsbevægelse, der efter hans Mening afgjort gaar i Retning af det saakaldte »Tobørnssystem«. Efter en kort Indledning om Malthus's oprindelige Lære og den derimod rettede Kritik, analyseres Begreberne Overbefolkning og Underbefolkning: det gøres gældende, at »den rette Folkemængde« ikke kan angives ved en eksakt Formel, man kan ikke naa videre end til en saa almindelig Angivelse som den, at den rette Folkemængde er »den folkmängdssiffra, som i ett visst gifvit tidsmoment gifver på en gång den största förhoppning om folkets bestånd och framtida utveckling samt den högsta välmågar bland de enskilde«. Her indskyder Forf., at ikke alene den absolute Nationalvelstand, men ogsaa dennes Fordeling er af største Betydning; den rette Fordeling (ikke den ligelige Fordeling, men den som medfører den største Produktivitet) er saaledes en af Forudsætningerne for, at den rette Folkemængde kan naas; m. a. O.: den sociale Gruppering spiller ind med og gør Sagen yderligere kompliceret. — Efter disse grundlæggende Betragtninger følger en historisk Oversigt over Befolkningsbevægelsen paa lavere og højere Kulturstandpunkter, støttet ved Eksempler og talmæssige Illustrationer — hvorunder Forf. lader Nutidstendensen (aftagende Dødelighed og aftagende Fødselshyppighed) træde klart frem. Den Slutning, Forf. drager af Tallene, er at den Befolkningsforøgelse, vi have været Vidne til i det 19. Aarhundrede, ikke vil vedblive; medens Fødselshyppigheden, paavirket af stærke psykiske Motiver, stadig synker — og den kan næsten synke ubegrænset — har Dødeligheden snart naaet sin laveste Grænse; derfor maa Spillerummet

mellem Fødselshyppighed og Dødelighed indsnævres, og dermed Befolkningsforøgelsen aftage. I hine psykiske Momenter sér Forfatteren en Nymalthusianisme, som efter hans Mening har langt stærkere Tag i Kulturlandenes Befolkning, end man i Almindelighed har Øje for, og Forf. søger nu at vise, at der heri ligger en stor Fare. Han klargør Nymalthusianismens Forvildelser og gendriver dens Misforstaaelser. Sluttelig appellerer han til Ansvars- og Samfundsfølelsen hos dem, der formaa at se til Bunds i de Farer, der true Samfundet, hvis Nymalthusianismen stadig vinder Raaderum.

Nordisk Tidsskrift. 1902. 6te H.:

Bredo Morgenstjerne: Hvad er Samfundet og Videnskaben om det? — Det er den unge Videnskab Sociologien, hvis Indhold, Afgrænsning og Plads her søges bestemt. Det hævdes, at Samfundslæren bør opfattes som en selvstændig Videnskab med sit eget særlige Stofomraade, sin egen Metode og sine egne selvstændige Problemer. Sociologien, den sidst fødte af alle Videnskaber, adskiller sig fra alle andre Forskningsgrene derved, at den beskæftiger sig med Ting, hvori vi selv danner Led, »noget som hverken er helt udenfor eller helt indeni os, men hvori vi selv lever, virker og gaar op«. Heri ligger en væsentlig Vanskelighed: vi kunne ikke her stille os udenfor det Omraade, vi betragte og undersøge; og herfra udspringer mange Misforstaaelser af »Samfundets« Natur og Begreb. Forfatteren vender sig særlig mod den biologiske Retning i Sociologien (Eks.: Schäffle, Lilienfeld, Worms), der opfatter Samfundet som et levende, besjælet Væsen af samme Art som den individuelle Organisme. Selv som Tankebillede er denne Opfattelse ukorrekt, bl. a. fordi de konkrete Samfundsdannelser savne den faktiske Begrænsning og den Udelelighed, der er Karaktermærket for i hvert Fald alle dyriske Organismer af højere Orden. Samfundet som et bevidst, villende og handlende Enhedsvæsen er en Abstraktion, hvad der ikke